

Algirdo Juliaus Greimo portretas ir žodis

1992 metais garsios italų fotografės Paola Agosti ir Giovanna Borgese išleido knygą *Man atrodo ištisas amžius. Šimto šešių iškiliausių XX amžiaus veikėjų portretai ir žodžiai*¹. Ne visus jų pasirinktuosius buvo lengva nufotografuoti. Claude'as Lévi-Strausse'as įkalbinėjamas netekęs kantrybės ir pasakęs: „Jei jūs neišeisite, išeisiu aš“². Vis dėlto jo nuotrauka knygoje yra.

Viena iš iškiliausių amžiaus figūrų buvo Algirdas Julius Greimas, kurį Paola Agosti ir Giovanna Borgese aplankė ir fotografavo jo sodyboje La Chaussée („Šasiejuje“, kaip jis vadindavo lietuviškai). Kuri iš judviejų nuspaudė fotoaparato mygtuką, nežinia. Bet jos paliudijo: „[T]iems, kuriuos labiausiai slėgė amžius ir sveikatos bėdos, pozavimo prievolė buvo ypač sunki. Savo užmiesčio namuose netoli Šartro Algirdas Greimas jau nuo pat pradžių atrodė pavargęs. Galbūt mėgindamas išsklaidyti akimirksniui stojusią įtampą, jis paklausė jaunos sekretorės³, ar jau galėtų surūkyti antrą ir paskutinę cigaretę – tiek paprastai jam būdavo leidžiama per dieną. Semiologui buvo atsakyta: „Jau galite imti svajoti apie savo antrąją cigaretę“. O buvo tik vienuoliktą valandą ryto“⁴. Po kelių mėnesių Greimas mirė Paryžiaus ligoninėje.

Arūnas Sverdiolas

¹ Agosti, Paola, Borgese, Giovanna. 1992. *Mi pare un secolo. Ritratti e parole di centosei protagonisti del Novecento*. Torino: Giulio Einaudi.

² Agosti, Paola, Borgese, Giovanna. 1992. Introduzione. *Mi pare un secolo*, p. XII.

³ Tai buvo Teresa Mary Keane Greimas.

⁴ Agosti, Paola, Borgese, Giovanna. 1992. Introduzione. *Mi pare un secolo*, p. XII–XIII.

Algirdas Julius Greimas

Prie šimtmečio galima artintis dviem keliais: aprėpus jausmu jį visą kaip atmosferą arba apmąstant. Pirmasis jų man iškart primena drugelių slėnį Rodo saloje – tyrą ir santūrią poeziją, švelnioje atmosferoje plevenančių drugelių spiečius. Pirmoji šimtmečio dalis iš to ir buvo suausta, tai vis dar buvo gyvenimo ir išgyvenimo menas. Tačiau viso dvidešimtojo amžiaus tai neapima, jo pabaiga apgailėtina. Kitas vaizdinys, susietas jau su apmąstymais, yra žaidimas šachmatais. Savoje racionalumo istorijoje aš labiausiai gerbiu tris veikėjus – Saussure'ą, Hjelmslevą ir Wittgensteiną. Visi trys, nepriklausomai vienas nuo kito, kėlė žaidimo šachmatais klausimą. Kas tie šachmatai ir ko iš jų galima pasimokyti? Juose slypi viskas, kas mus, semiologus ir kalbininkus, domina. Pirmiausia, esama taisyklių, pagal kurias kiekvienas fiksuoja savo pozicijas, savo vertę, savo vaidmenį. Įkandin seka sintezė, strategija: šachmatų žaidimas ir strategija reiškia tą patį. Tada trečias aspektas: žaidžia du žaidėjai, o tai – šiandieninė pragmatika, pasiekianti mus iš Amerikos. Dvidešimtas amžius baigiasi kaip melo šimtmetis. Viešpatauja atrodymas, niekas nesidomi tuo, kas yra, o tik tuo, kaip tai pasirodo. Kas galiausiai yra tas pasirodymas? Išverskime į graikų kalbą ir gausime fenomenologiją. Šimtmetis prasideda fenomenologija, šiandien to vardas melas.

Tad šis šimtmetis turi savyje kažką bendra: tai kalbos amžius. Kalbos filosofija yra vienintelė tikrai svarbi.

Visada maniau, kad taip ir nesupratau savęs. Juk ar galime patys save suprasti? Tam turėtume kliautis liudininku. Man pačiam, ganėtinai keistai, juo pabuvo Paulis Ricoeuras. Prieš dvejus metus vyko vieša mūsų diskusija. Šiaip jau naujus žodžius aš konstruoju gana šykščiai, bet viena iš esmingiausių sąvokų man yra „generatyvinis takas“: jis reiškia, kad viskas juda nuo paprasto prie sudėtingo, nuo abstraktaus prie konkrečiau, lyg takas, kuriuo mokslui privalu prakeliauti. Diskusijos metu pasakiau Ricoeurui, kad mano didžioji problema yra būtent šis kelias. Šypsodamasis

Ricoeuras atsakė: „Puikiai žinai mano nuomonę, tavo darbų kelias tiksliai sutampa su tavo minties keliu“.

Ricoeuras norėjo pasakyti man komplimentą: aš visą gyvenimą mąstęs nuosekliai, brėžęs trajektoriją, tąką, kuriame mintis nepasiklysdavusi, net jei šiek tiek pakrypdavusi į vieną ar į kitą pusę. Žodžiu, reikėjo sulaukti senatvės, kad kažką suprastum. Reikėjo, kad kažkas kitas tai pasakytų. Šitaip pagaliau supratau, kad buvau sau atviras ir kad galbūt kaip tik tai yra svarbiausia žmogaus gyvenime.

Iš italų kalbos vertė Dainius Būrė

Versta iš knygos Paola Agosti, Giovanna Borgese *Mi pare un secolo. Ritratti e parole di centosei protagonisti del Novecento*. Torino: Giulio Einaudi, 1992.

© Paola Agosti, Giovanna Borgese

Foto © Paola Agosti, Giovanna Borgese